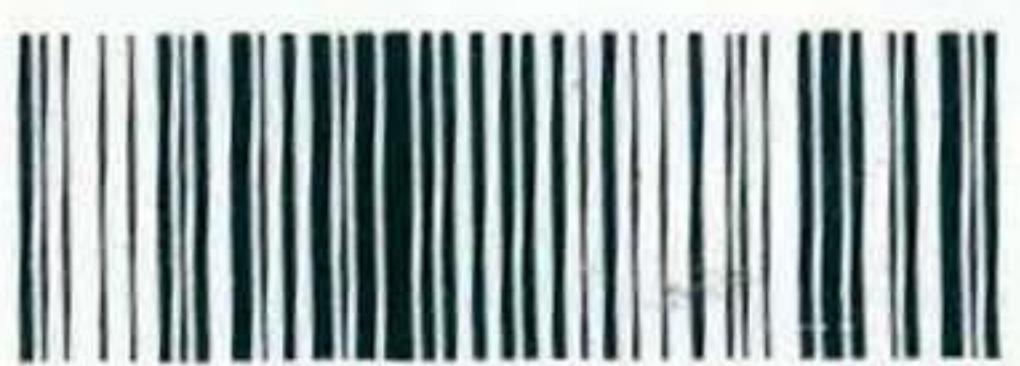

TS. H

A - TS. TRƯƠNG QUANG VINH

CK.0000063866

NGƯỜI CHUA THÀNH NIÊN PHẠM TỘI

ĐẶC ĐIỂM TÂM LÝ VÀ CHÍNH SÁCH XỬ LÝ

Sách chuyên khảo

(Tái bản lần thứ nhất)

GUYỄN
LIỆU

NHÀ XUẤT BẢN TƯ PHÁP

MÃ SỐ: TPC - 14 - 16

1398-2014/CXB/05-209/TP

TS. ĐẶNG THANH NGA - TS. TRƯƠNG QUANG VINH

NGƯỜI CHƯA THÀNH NIÊN PHẠM TỘI

ĐẶC ĐIỂM TÂM LÝ
VÀ CHÍNH SÁCH XỬ LÝ

Sách chuyên khảo

(Tái bản lần thứ nhất)

NHÀ XUẤT BẢN TƯ PHÁP
HÀ NỘI - 2014

LỜI GIỚI THIỆU

Có thể nói, trong chiến lược phát triển kinh - tế xã hội của đất nước, Nhà nước ta luôn đặt lên hàng đầu vấn đề chiến lược phát triển con người, trong đó, sự quan tâm, giáo dục trẻ em được biết đến như là sự khẳng định một cách đúng đắn chính sách này của Đảng và Nhà nước. Việt Nam là nước đầu tiên của châu Á và là nước thứ hai trên thế giới tham gia Công ước về quyền trẻ em, nhiều văn bản quy phạm pháp luật trong nước cũng đã được ban hành quy định về các vấn đề liên quan đến trẻ em như: nuôi dưỡng, chăm sóc, giáo dục, lao động... Tuy nhiên, có một thực tế đáng buồn là sự phát triển của nền kinh tế thị trường cùng với những mặt trái của nó đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến sự phát triển của trẻ, trong đó tình trạng người chưa thành niên phạm tội đã trở thành mối lo ngại của toàn xã hội.

Thực tế hiện nay ở nước ta cho thấy, thực trạng của tình hình tội phạm do người chưa thành niên thực hiện có chiều hướng ngày càng gia tăng cả về số lượng cũng như chất lượng và mức độ phạm tội. Hành vi phạm tội của các đối tượng này không còn đơn giản do

bồng bột, thiếu suy nghĩ, mà đã có sự tính toán, chuẩn bị kỹ càng và khá tinh vi, thậm chí đã hình thành các băng nhóm tội phạm có tính nguy hiểm cao. Đứng trước thực trạng đó, xã hội, gia đình và nhà trường đã có nhiều biện pháp nhằm giảm thiểu nguy cơ trên. Tuy nhiên, để đưa ra được một giải pháp đồng bộ, hiệu quả cho vấn đề này, trước hết phải xác định một cách khoa học, khách quan và đúng đắn về nguyên nhân cũng như đặc điểm tâm lý lứa tuổi của người chưa thành niên nói chung và người chưa thành niên phạm tội nói riêng.

Nhằm đáp ứng nhu cầu của bạn đọc, TS. Đặng Thanh Nga và TS. Trương Quang Vinh phối hợp với Nhà xuất bản Tư pháp tái bản cuốn sách: "**Người chưa thành niên phạm tội - Đặc điểm tâm lý và chính sách xử lý**". Cuốn sách vừa là một công trình nghiên cứu sâu về tâm lý người chưa thành niên phạm tội, vừa là sự sẻ chia, đồng cảm của Nhóm tác giả với lớp trẻ, giúp các em có một môi trường sống, học tập và rèn luyện tốt nhất cho sự hình thành và phát triển nhân cách cũng như hiểu biết về pháp luật, để các em có một hành trang vững chắc nhất khi bước vào cuộc sống.

Xin trân trọng giới thiệu cùng bạn đọc!

Hà Nội, tháng 7 năm 2014

NHÀ XUẤT BẢN TƯ PHÁP

Chương 1

MỘT SỐ KHÁI NIỆM VÀ NGUYÊN TẮC CƠ BẢN VỀ TƯ PHÁP NGƯỜI CHƯA THÀNH NIÊN

I. KHÁI NIỆM HÀNH VI, HÀNH VI PHẠM TỘI

1. Khái niệm hành vi

Cho đến nay, xung quanh khái niệm hành vi còn có nhiều quan điểm khác nhau. Khái niệm hành vi lần đầu tiên được J.B. Watson đưa ra năm 1913. Khái niệm hành vi được xây dựng trên nền móng thực chứng luận và chỉ dựa trên những hiện tượng có thể quan sát được từ bên ngoài. Hành vi được xem như là tổng hợp các phản ứng của cơ thể trước các kích thích của môi trường bên ngoài theo công thức S - R (Stimulant: kích thích; Reaction: phản ứng). Điều này có nghĩa là, bất kỳ một hành vi nào của người và động vật đều diễn ra theo cơ chế: có kích thích thì có phản ứng chứ không liên quan gì tới ý thức, tới những yêu cầu và chuẩn mực của xã hội. Lý thuyết về hành vi của Watson đóng vai trò đặc

Người chưa thành niên phạm tội - Đặc điểm tâm lý và chính sách xử lý

biệt quan trọng trong các nghiên cứu tâm lý học cuối thế kỷ XIX và cả thế kỷ XX. Thuyết hành vi mới của E.C.Tolman (1886 - 1959), C.L.Hull (1884 - 1952) và đỉnh cao là chủ nghĩa hành vi bảo thủ của B.F.Skinner (1904 - 1991) vẫn không thoát khỏi ảnh hưởng của những luận điểm có từ thời J.B.Watson.

Trong *Từ điển Tâm lý học* do R.J.Corsini chủ biên có viết: “*Hành vi là những hành động, phản ứng, những tương tác đáp lại kích thích bên trong và bên ngoài, bao gồm những cử chỉ quan sát được một cách khách quan, những cử chỉ thuộc về nội tâm và những quá trình vô thức*”⁽¹⁾. Hành vi có hai dạng biểu hiện: hành vi bộc lộ ra bên ngoài và hành vi diễn ra bên trong. Hành vi bộc lộ ra bên ngoài là những hành động mà người khác có thể quan sát trực tiếp được. Hành vi diễn ra bên trong là những gì chúng ta làm mà người khác không thể quan sát trực tiếp được nhưng có thể nhận biết thông qua suy luận.

Chủ nghĩa hành vi cổ điển chỉ quan tâm đến hành vi bộc lộ ra bên ngoài, bỏ qua những gì diễn ra bên trong. Còn chủ nghĩa hành vi hiện đại lại coi trọng cả hai biểu hiện này.

Các nhà tâm lý học người Nga đã phê phán các luận điểm có khuynh hướng xoá nhòa ranh giới giữa hành vi của động vật với

⁽¹⁾ Raymond J.Corsini, *The Dictionary of Psychology*, Brunner/Mazel, Taylor and Francis Group 1999, pp. 99.

Chương 1. Một số khái niệm và nguyên tắc cơ bản...

hành vi của con người vì chúng dẫn đến nhận thức sai lầm, lẫn lộn giữa sinh vật học với xã hội học và giữa sinh lý học với tâm lý học. Các tác giả của những luận điểm này cho rằng, cả ý thức và hành vi đều tồn tại khách quan, tham gia một cách tích cực vào quá trình tác động của con người đối với thế giới xung quanh. Chẳng hạn, L.X.Vugôtxki cho rằng, hành vi của con người và hành vi của động vật có cấu trúc hoàn toàn khác nhau. Ở động vật, các dạng hành vi chủ yếu được hợp thành bởi hai nhóm phản ứng. Đó là nhóm phản ứng bẩm sinh (vô điều kiện) và nhóm tập nhiễm (có điều kiện) như: vịt biết bơi, mèo bắt chuột là thuộc nhóm phản ứng bẩm sinh. Nhóm phản ứng tập nhiễm là nhóm hành vi được hình thành trong cuộc sống cá thể. Ví dụ: việc tiết nước bọt ở chó để chờ được ăn theo kiểu như I. P. Pavlov đã làm⁽¹⁾.

Nói cách khác, hành vi của động vật có thể coi là hành vi kinh nghiệm di truyền (di truyền kinh nghiệm cá thể). Ở con người, cấu trúc hành vi bao gồm: kinh nghiệm lịch sử, kinh nghiệm xã hội và kinh nghiệm kép.

Kinh nghiệm lịch sử là kinh nghiệm được các thế hệ di truyền trước truyền lại cho thế hệ sau nhưng không theo con đường di truyền sinh vật mà theo kiểu “di truyền xã hội”.

Kinh nghiệm xã hội được hiểu là những tri thức nhận được từ

⁽¹⁾ Nguyễn Ngọc Phú, *Lịch sử tâm lý học*, NXB. Đại học Quốc gia Hà Nội, 2004, tr. 212.

Người chưa thành niên phạm tội - Đặc điểm tâm lý và chính sách xử lý

người khác cùng sống, cùng hoạt động truyền lại cho nhau. Đây là một trong những thành phần rất quan trọng trong hành vi của con người và nó chính là thành phần xã hội của hành vi của con người.

Kinh nghiệm kép là kinh nghiệm được hình thành trong hoạt động lao động thực tiễn của con người. Có nghĩa là khi con người tham gia vào hoạt động lao động thực tiễn, lặp lại lao động chân tay và biến đổi vật liệu theo một biểu tượng đã được hình thành trong óc của mình từ trước.

Các kinh nghiệm này có điểm chung là nội dung của chúng đều xuất phát từ quá trình lao động, từ quá trình truyền đạt kinh nghiệm từ thế hệ này sang thế hệ khác, từ người này tới người khác và từ việc mỗi người lĩnh hội các kinh nghiệm đó. Dường nhiên quá trình này không thể thực hiện được nếu không có tâm lý và ý thức giữ chức năng định hướng và tích cực hoá. Vì vậy, Vugôtxki viết: “Ý thức hoá ra là một cấu trúc rất phức tạp của hành vi, nếu nói riêng, thì là cấu trúc rất phức tạp của quá trình phân đổi của hành vi. Hành vi được hiểu ngầm là hoạt động của con người. Và cả ý thức với tư cách là một bộ phận cấu thành của hành vi, ý thức được coi là một thực tại khách quan có chức năng điều chỉnh đối với hành vi và cùng hành vi, ý thức là một thành phần của hoạt động”⁽¹⁾.

Theo X.L.Rubinstêin thì hành vi là hoạt động đặc biệt. Hoạt động chuyển thành hành vi chỉ khi mà động lực hoạt động

⁽¹⁾ Phạm Minh Hạc, *Tuyển tập tâm lý học*, NXB. Giáo dục, Hà Nội, 2002, tr. 228 - 230.